

**Видання німецькою мовою з історії архітектури
у книгозбірні «Львівської політехніки»**

Оробчук Олександра Михайлівна

Завідувач відділом книгозберігання НТБ Національного університету «Львівська політехніка»

У 1835 році Львівська реальна школа стала Царсько-Королівською Реально-Торговою академією. Саме на її базі та деяких кафедр університету 1844 року було створено Технічну академію та її бібліотеку. У 1872 р. академія вже мала три факультети: архітектури, інженерії та хіміко-технологічний. Для забезпечення навчального процесу потрібна була профільна література. Книжки надходили як дарунки, пожертви від приватних осіб, головним чином професорів Технічної академії, заможних городян, наукових установ міста. Також фонд поповнювався завдяки невеликим дотаціям для придбання книг для бібліотеки. До бібліотеки надходили книги переважно німецькою та польською, частково французькою мовами.

Видання з архітектури і сьогодні займають гідне місце у книгозбірні Національного університету «Львівська політехніка». «Будь-яке цінне книжкове зібрання перетвориться в мертву скарбницю, якщо зосереджені в ньому видання не будуть розкриті для читача» [1]. Розкриваючи фонди бібліотеки, ми забезпечуємо ознайомлення з ними читача, введення у науковий обіг. Поповнено фонду видань з питань архітектури сприяв бурхливий розвиток світової культури, який торкнувся усіх сторін життя суспільства і позначився на еволюції як матеріальної, так духовної культури людства. Історія архітектури здавна привертала дослідників.

Упродовж XIX ст. у Німеччині цілий ряд науковців та архітекторів-практиків досліджували розвиток цієї галузі у різних країнах світу, розглядаючи стилі архітектурної забудови

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності
бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів,
Україна

у еволюційному поступі, або ж зосереджуючись на окремому стилію.

Серед видань, що збереглися у фонді нашої бібліотеки, досить відомі сучасникам праці Карла фон Лютцова (1832–1897 рр.), німецького історика мистецтва, критика, який народився в Геттінгені. Навчаючись в Мюнхенському університеті, студіював філологію та археологію. Після закінчення навчання, у 1858 році його призначили доцентом історії мистецтва університету Мюнхена.

З 1864-го року К. Лютцов став професором Академії, а з 1866 року опікався бібліотекою та кабінетом гравюр.

У бібліотеці «Львівської політехніки» зберігаються 1-е та 2-е видання книги К. Лютцова **«Die Meisterwerke der Kirchenbaukunst»** (*«Шедєври церковної архітектури»*). Видання розкриває основні напрями спорудження храмів християнської церкви головним чином через їх будівлі, містить багато ілюстрацій у техніці деревориту та проектів фундаментів.

Перше видання датується 1862 р., друковане готичним шрифтом. У другому виданні (1871) автор використав сучасний шрифт німецької мови, окрім готичної букви «с». Це видання було доповнене відомостями, зібраними впродовж 10 років, про еволюцію досягнень будівництва та архітектурних досліджень, за тематикою книги. Обидва видання К. Лютцов присвятив своєму товаришеві та колезі, з яким багато подорожував, видатному німецькому історичу мистецтва Вільгельму Любке (1826-1893 рр.).

Ці видання вийшли друком у видавництві, заснованому у Лейпцігу в 1858 р. Е.А. Зеemannом (1829-1904), досить успішним на той час книговидавцем. Згодом фірма переходила з покоління в покоління. Спершу нею опікувався син Артур, який продовжував її розвивати спільно з Густавом Айрштайном (1870, Берлін). Потім фірма зазнала розгалуження на дві дочірні – фотографії та графічного мистецтва, одну з яких очолив старший син Артура Елерт. Компанія видала книгу з

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

мистецтвознавства, яка містить 3000 фотографій відомих творів мистецтва («Загальний мистецтвознавчий словник», Тіме, Бекета та ін.). Про успішність видавництва свідчить перелік книг, поданий на останній сторінці досліджуваного нами видання. Серед них праці відомих істориків архітектури Любке, Бурккгардта.

Вільгельм Любке, який працював викладачем історії архітектури у Берлінській будівельній академії, а згодом професором Вищого технічного училища в Карлсруе, відомий також як директор тамтешніх картинної галереї та музею скульптур. У фонді нашої бібліотеки зберігаються найважливіші його твори: «**Geschichte der Architektur**» (*Історія архітектури, 1870 р.*), «**Geschichte der Plastik**» (*Історія пластики, 1870, 1871 р.*), «**Geschichte der deutschen Renaissance**» (*Історія німецького ренесансу, 1872 р.*). У другому томі «Історії архітектури» сформовано алфавітний перелік фахових термінів. Окрім того видання супроводжується іменним покажчиком будівельників та географічним покажчиком місць будівельних пам'яток, які описано у виданні. «Історія архітектури», «Історія пластики» мають видавничий знак: ангелик, що тримає прапорець з ініціалами видавця – E.A.S і сидить на дельфіні, який вистрибує з води. Цей видавничий знак розпочали використовувати з 1870 р., оскільки на книгах, що побачили світ у цьому видавництві раніше, він відсутній.

Видавничий знак Зеєманна прикрашає і першу збірку Фр. Пейсера «**Die Renaissance-Architektur Italiens**» (*Архітектура ренесансу Італії, 1870*). Величезна кількість малюнків, що супроводжується незначними коментарями, з'явилася завдяки тривалому перебуванню автора в Італії. Малюнки всіх архітектурних форм, деталей, оздоблення найвидатніших і найкрасивіших італійських монументів в Римі, Тоскані та Північній Італії періоду ренесансу як церковного, так і світського призначення зроблені Пейсером. Автор розробив

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

певну схему їх систематизації, всередині окремих груп дотримуючись хронології. Видавцям вдалося за допомогою літографії передати їх колорит. Текст, що передує кожному малюнку обмежується найнеобхіднішими відомостями.

Доповнює колекцію нашої бібліотеки книга Конрада Лянге, приват-доцента археології та історії мистецтва університету Йєни **«Haus und Halle»** (*«Будинок та павільйон»*), яка має додаткову назву **«Студії до історії античного будинку і базилики»** та посвяту батькам. Книга видана 1885 р. у Лейпцигу і містить лише 10 невеликих малюнків у тексті і 9 чудових літографічних таблиць з планами основ будівель, описаних у тексті. Видавничий знак «Veit end comp.» на титульному аркуші ледве проглядається через невдало поставлену бібліотечну печатку.

Якоб Бурккгардт (1818–1897 рр.), відомий нащадкам як батько історії культури, був істориком мистецтва і культури, видатним першовідкривачем епохи Ренесансу. Його новаторський підхід до історичних досліджень підкреслив важливість мистецтва архітектури та його неоціненне значення як основного джерела для вивчення історії.

Цікавим для фахівців архітектури є видання Якоба Бурккгардта **«Geschichte der Renaissance in Italien»** (*«Історія ренесансу в Італії»*), яка побачила світ у Штутгарті 1868 року. Книга насичена чорно-білими ілюстраціями, які доповнюють текст. Передмову до видання Бурккгардтом написано у співавторстві з своїм товаришем Вільгельмом Любке.

Куглер Франц Теодор (1808-1858), професор Королівської Академії мистецтва в Берліні, видатний німецький історик мистецтва і поет. У 1848 році у Штудгарті у співпраці з учнем Якобом Бурккгардтом видається 2-е видання **«Handbuch der Kunstgeschichte»** (*«Підручник з історії мистецтва»*), з посвятою його Величності королю Прусії Фрідріху Вільгельму. Це видання має тільки текстовий виклад і не містить ілюстрацій. У кінці підручника подається покажчик географічних назв.

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

Доволі зрілою, розгорнутою його працею є наступне доопрацьоване видання «Підручника з історії мистецтва» (1871-1872 рр.). Книга перевидавалася декілька разів. Найдосконалішим є його 5-е видання, у якому докладно описано не тільки розвиток архітектури, але й мистецтва в цілому у всі часи, всіх народів. Видання опрацьоване Вільгельмом Любке і містить ілюстрації та довідковий апарат, що складається з двох покажчиків: географічних назв та ілюстрацій.

Цікавими та пізнавальними є праці дослідника архітектури Фрідріха Зеессельберга (1861-1956). Він отримав фахову освіту у Королівському Технічному університеті Ганновера, а також у Берлінському Технічному університеті. Зеессельберг проводив ознайомчі поїздки Європою, де вивчав особливості французьких соборів, рейнських будівель та архівів Скандинавії, пам'ятників північної Італії, романського Собору в Лунді (Швеція). За свої дослідження романського Собору у 1891 році Зеессельберг отримав стипендію Луї Буасоне. Результати дослідження, що були опубліковані в 1891 і 1897 рр., сформувалися в комплексну роботу у двох частинах: книжкове видання **«Die fruhen-mittelalterliche Kunst der Germanischen Voelker»** (*«Раннє середньовічне мистецтво німецького народу»*) і аркушеве видання **«Die skandinavische Baukunst der ersten nordisch-christlichen Jahrhunderte»** (Скандинавське мистецтво будівництва перших північно-християнських століть). Книгу 5-го формату крім тексту збагачено багатими ілюстраціями як чорно-білими, так і кольоровими, планами основ будівель.

На окремих аркушах альбому 7-го формату «Скандинавське мистецтво...» подані зображення романського собору в Лунді, фрагментів оздоблення колон, будинків, плани основ церков, а також будівлі північно-романської архітектури та виконані в кольорі архітектурні орнаменти. Обидва видання вийшли друком в Берліні у видавництві Ернста Васмута, яке вирізнялося своїм видавничим знаком.

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

Підводячи підсумки хочу навести слова д-ра історичних наук Г.І. Ковальчук «Давні рукописні книги, стародруки, рідкісні та цінні видання <...> є культурним надбанням кожної країни, її національною гордістю і багатством, духовним заповітом кожного покоління іншому. Чи дійде цей заповіт до наступних поколінь, багато в чому залежить від хранителів таких фондів. Проте слід пам'ятати, що збереження й пропагування культурного спадку є завданням усієї бібліотеки, а не вузьковідомчою справою окремих відділів.» [1].

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах. / Г. І. Ковальчук; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т. укр.. книги. – К. : Вид-во Нац. б-ки України, 2004. – 642, [2] с.
2. Burckhardt J. Geschichte der Renaissance in Italien. Mit 160 Illustrationen/ Burckhardt Jakob.– Stuttgart : Verl. von Ebner & Seubert., 1868. – 332, VI 5., S., Ill.
3. Kugler F. Handbuch der Kunstgeschichte/ Kugler Franz. – 2-e. Aufl. – Stuttgart: Verl. von Ebner & Seubert. – 1848. – 951 S.
4. Lange K. Haus und Halle. Studien zur Geschichte Des Antiken Wohnhauses und der Basilika / Lange Konrad Dr. – Leipzig : Verl. von Veit & Comp., 1885. – 375 S., 9 Taf.
5. Lubke W. Geschichte der Plastik von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart / Lubke Wilhelm Dr. – 2-e, stark verm. u. verb. Aufl.–Bd. 1.–Leipzig: Verl. von E.A. Seemann, 1870.–390S.:Ill.
6. Lubke W. Geschichte der Plastik von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart / Lubke Wilhelm Dr. – 2-e, stark verm. u. verb. Aufl. – Bd. 2. - Leipzig : Verl. von E.A. Seemann, 1871. – 831, XIV S. : Ill.
7. Lubke W. Geschichte der Architektur von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart/ Lubke Wilhelm Dr. – 4-e, stark verm. u. verb.

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

Aufl. – Bd. 1. – Leipzig : Verl. von E.A. Seemann, 1870. – 456 S. : Ill.

8. Lubke W. Geschichte der Architektur von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart / Lubke Wilhelm Dr. – 4., stark verm. u. verb. Aufl. – Leipzig : Verl. von E.A. Seemann, 1870. – 802 S. : Ill.

9. Lützw C. Die Meisterwerke der Kirchenbaukunst. Eine Darstellung der Kirchenbaues durch ihre hauptsächlichsten Denkmäler/ Lützw Carl F. A., dr.. –2-e., verb. u. stark verm. Aufl. – Leipzig : Verl. von E.A. Seemann, 1871.- 454 s.

10. Lützw C. Die Meisterwerke der Kirchenbaukunst. Ein Darstellung der Geschichte des christlichen Kirchenbaues durch ihre hauptsächlichsten Zahlreiche Stiche/ Lützw Carl F. A., dr. – Leipzig: : verl. von E.A. Seemann, 1862.-421 s.

11. Peyer Fr. Die Renaissance-Architektur Italiens: Aufrisse, Durchschnitte und Details In 135 Lithographirten Tafeln / Peyer Fr. – Saml. 1. – Leipzig : verl. von E.A. Seemann, 1870. – 68 S., 135 Bl.

12. Seesselberg F. Die frühe-mittelalterliche Kunst der germanischen Völker: Unter besonderer Berücksichtigung der Skandinavischen Baukunst in ethnologisch-anthropologischer Begründung / Königliche technische Hochschule zu Berlin; Seesselberg Friedrich. – Berlin : verl. von Ernst Wasmuth, 1897. – 146 S., Ill.

13. Seesselberg F. Die Skandinavische Baukunst der ersten nordisch-christlichen Jahrhunderte in ausgewählten Beispielen : hierzu gehörig das erläuternde Textwerk F. Seesselberg, die frühe - mittelalterliche Kunst der Germanischen Völker / Seesselberg Friedrich; Königliche technische Hochschule zu Berlin. – Berlin : verl. von Ernst Wasmuth, 1897. – 1 S., 28 Bl.

14. Meyers Lexikon : in 12 Bd. – Bd. 11 : Seeseld – Traum. – 7., neuer bearb. Aufl. – Leipzig : Bibliographische Institut, 1929. – 1723 S., Ill.

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна